

**T.C. ANAYASA
MAHKEMESİ**

Baş. No.	2014/5724
Karar Tarihi:	15.02.2017
R:G. Tarihi/Sayısı	

<u>İlgili Kanun / Madde</u>
5335 S. K. /30

- **YAŞLILIK AYLIĞI BAĞLANDIKTAN SONRA KAMU KURULUŞUNDA YENİDEN ÇALIŞMAYA BAŞLAYANLARIN YAŞLILIK AYLIKLARININ KESİLMESİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMDE ANAYASAYA AYKIRILIK BULUNMADIĞI**
- **İDARENİN İYİ YÖNETİŞİM İLKESİNE AYKIRI HAREKET ETMESİ**
- **İDARENİN İHMALİ DAVRANIŞI NEDENİYLE SİGORTALININ ÖDEMEK ZORUNDA KALDIĞI FAİZİN MÜLKİYET HAKKININ İHLALI NİTELİĞİNDE OLDUĞU**
-

ÖZETİ 5335 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemeyi içeren 30. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için tekrar Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, ancak Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararıyla düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilerek iptal istemi reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, iptali istenen kanun hükmüyle kişinin sosyal güvenlik hakkının ortadan kaldırılmadığı ve emeklilik statüsünün zarar görmediği ifade edilmiş; kuralın sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece emekli aylığının kesilmesini öngördüğü vurgulanmış; kişinin emekli veya yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam elde etme düşüncesiyle kendi isteği ile vazgeçtiği ifade edilmiş ve iptali istenen kanun maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır...

66. İdarenin "m yönetişim" ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. "İyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin; uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No. 2013/711, 3/4/2014, §68).

67. İdarenin hatalı işleminden kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığının tespitinde; idarenin hatalı işlemi karşısındaki tutumunun yanında, işlemin fark

edilmesinde geçen süre, hatalı işlem nedeniyle ödenen paranın tahsil edilmesindeki yöntem, alacağa kanuni faiz gibi yaptırımların öngörülüp görülmediği önem arz etmektedir (*Tevfik Baltacı*, B. No: 2013/8074, 9/3/2016, § 71).

68. Sosyal adaletin gereği olarak idarenin tesis ettiği hatalı işlemi somut olayın koşullarına göre geri alabileceği veya belli durumlarda kaldırabileceği hususunda kuşku yoktur. Bu tespit hatalı idari işleminden kaynaklanan sosyal güvenlik ödemeleri için de geçerlidir. Aksi durum kişilerin sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği gibi sosyal güvenlik fonlarına katkıda buldukları hâlde kanunlardaki koşulları sağlamadıkları gerekçesiyle ödemelerden mahrum kalan kimseler yönünden adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Bu durum, sınırlı kamu kaynaklarının uygun olmayan yöntemlerle dağıtımına cevaz verilmesi anlamına gelebileceğinden kamu yaran ile örtüşmez (*Tevfik Baltacı*, § 74; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz; *Moskal/Polonya*, § 73).

71. Mahkemece, başvurucunun SGK'ya haber vermemesi nedeniyle kusurlu bulunduğu kabul edilmiş ve bu nedenle sorumluluğunun bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kanunu bilmemek mazeret sayılamayacağından başvurucunun, 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafı ile 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra kendisine yapılan ödemelerin hukuka aykırı olduğunu bilmesi gerekmektedir. Anılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 tarihinden sonra kendisine yaşlılık aylığı ödenmeye devam edilmesi durumunda bunu idareye bildirmesi "iyi niyet" ilkesinin bir gereğidir. Söz konusu düzenlemelere rağmen başvurucunun bu tarihten sonra yapılan yaşlılık aylığı ödemelerini hiçbir uyarıda bulunmaksızın kabul etmeye devam etmesi iyiniyetli bir bireyden beklenebilecek bir davranış değildir. Dolayısıyla başvurucunun kusurlu bulunduğu açıktır.

72. Dosyada bulunan bilgi ve belgelerden, başvurucunun TKGM'de görev yapmaya başlamadan önce çalıştığı Türkiye Gübre Sanayii Anonim Şirketi tarafından yapılan başvuru üzerine, (kapatılan) Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğü'nün 22/11/2000 tarihli yazısıyla, çalışma süreleriyle ilgili bilgilerin işveren şirkete verildiği görülmektedir. Dolayısıyla, başvurucunun emekliye ayrıldıktan sonra tekrar çalışmaya başladığının SGK'nın bilgisi dahilinde olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun tekrar çalışmaya başladığından haberdar olduğu anlaşılan SGK'nında iyi yönetim ilkesi uyarınca, 1/1/2005 tarihinde halen çalışmaya devam edip etmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak SGK'nın bu yükümlülüğünün ifası hususunda gerekli özeni göstermediği görülmektedir.

73. Görüldüğü üzere, başvurucunun kusurlu davranışının yanında, idarelerin de gerek işleyişlerindeki aksaklıklarından gerekse ihmalkâr tutumlarından kaynaklanan kusurlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden sonucun ortaya çıkmasında idarenin hatalı davranışlarının katkısının da bulunduğu söylenebilir.

74. Başvurucuya ödenen yaşlılık aylığının yersiz olduğunun tespit

edilmesinde geçen dört yıl onbir aylık süre oldukça uzundur. Bu süre boyunca başvurucuya ödenmeye devam eden yaşlılık aylığının kesilmesini sağlamak amacıyla başvurucunun görev yaptığı kurum olan TKGM ile SGK arasından herhangi bir iletişimin kurulmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca başvurucunun durumunu tespit etmek için derin bir araştırmaya ihtiyaç duyulmayacağı da açıktır. Bu durum, idari işlev gören ayrı hukuksal statülere bağlı değişik kurum ve kuruluşların bir bütün oluşturduğunu ifade eden idarenin bütünlüğü ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, emeklilikten sonra bir işte çalışmaya başlanıldığının tespiti üzerine emekliliğe bağlı olarak ödenmiş yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle birlikte iadesinin istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; bu işleme karşı açılan davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü Anayasa Mahkemesine bildirmiştir.

6. Bakanlık görüşü başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar Özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1954 doğumlu olup Ankara ili Etimesgut ilçesinde ikamet etmektedir.

9. Başvurucu 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında 1/8/1999 tarihinde emekli olmuş ve kendisine yaşlılık aylığı bağlanmıştır.

10. Başvurucu emekli olduktan sonra Türkiye Gübre Sanayii Anonim Şirketinde çalışmaya başlamış; 16/9/2003 tarihinden itibaren ise Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM) Strateji Daire Başkanlığında çözümleyici kadrosunda 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak çalışmaya devam etmiştir.

11. Dosyada bulunan (kapatılan) Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğü'nün 22/11/2000 tarihli yazısından, başvurucunun TKGM'de görev yapmaya başlamadan önce çalıştığı Türkiye Gübre Sanayii Anonim Şirketi tarafından yapılan başvuru üzerine, çalışma süreleriyle ilgili bilgilerin işveren şirkete verildiği, dolayısıyla başvurucunun yeniden çalışmaya başladığının Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) bilgisi dahilinde olduğu anlaşılmaktadır.

12. Başvurucunun emekli olduğu tarihten sonra tekrar çalışmaya başladığı dönemde SGK tarafından başvurucuya yaşlılık aylığı Ödenmesine devam edilmiştir.

13. 1/1/2005 tarihinde yürürlüğe giren 28/12/2004 tarihli ve 5277 sayılı 2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafıyla, herhangi bir sosyal

güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların, kanunda sayılan kamu kurum ve kuruluşlarında herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalışmaları durumunda emeklilik veya yaşlılık aylıklarının kesilmesini zorunlu kılan yasal düzenleme yapılmıştır.

14. Zonguldak İdare Mahkemesince, söz konusu düzenlemenin bütçe kanunuyla ilgisinin bulunmadığı gerekçesiyle iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulması üzerine. Anayasa Mahkemesince henüz iptal istemi hakkında bir karar verilmeden 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle, ilgili düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak yürürlükten kaldırılan düzenlemede yer alan hükümler aynı Kanun'un 30. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesince sonradan verilen 28/12/2005 tarihli ve E.2005/146, K.2005/105 sayılı kararla, kanun koyucu tarafından yürürlükten kaldırılan 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin ilgili kısmı, bütçe kanunuyla düzenlenmesi yasak olan konulan içerdiği gerekçesiyle iptal edilmiştir.

15. 5335 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemeyi içeren 30. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için tekrar Anayasa Mahkemesine başvurulmuş, ancak Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararıyla düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilerek iptal istemi reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, iptali istenen kanun hükmüyle kişinin sosyal güvenlik hakkının ortadan kaldırılmadığı ve emeklilik statüsünün zarar görmediği ifade edilmiş; kuralın sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece emekli aylığının kesilmesini öngördüğü vurgulanmış; kişinin emekli veya yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam elde etme düşüncesiyle kendi isteği ile vazgeçtiği ifade edilmiş ve iptali istenen kanun maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Başvurucunun TKGM'de çalıştığıın SGK tarafından 14/10/2009 tarihinde tespiti üzerine 2009/Kasım döneminden itibaren yaşlılık aylığı ödemeleri durdurulmuştur. Ayrıca, düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 ile başvurucunun çalıştığıın SGK'ca tespit edildiği 14/10/2009 tarihleri arasında yapılan toplam 36.100,39 TL yaşlılık aylığı ile 7.670,23 TL yasal faizin tahsili amacıyla 16/10/2009 tarihinde başvuru aleyhine Ankara 11. İcra Müdürlüğünde ilamsız icra takibi başlatılmıştır.

17. Başvurucunun borcun tamamına itiraz etmesi ve takibin durması üzerine SGK tarafından 8/2/2011 tarihinde Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde 36.100,39 TL yaşlılık aylığı ile 7.670,23 TL yasal faizin tahsili amacıyla dava açılmıştır. Mahkemece 20/4/2011 tarihinde görevsizlik karar verilerek dava dosyası Ankara 10. İş Mahkemesine gönderilmiştir.

18. Ankara 10. İş Mahkemesince bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi tarafından, SGK'nın gönderdiği yaşlılık aylığı döküm çizelgeleri esas alınarak iadesi gereken yaşlılık aylıkları tutarı dava dilekçesindeki gibi 36.100,39 TL olarak belirlenmiş, ödenmesi gereken faiz miktarı ise davanın açıldığı 8/2/2011 tarihi dikkate alınarak 11.659,53 TL olarak hesaplanmıştır.

19. Mahkemece 7/11/2013 tarihli kararla, 36.100,39 TL asıl alacağın 7.670,23 TL de yasal faizin başvurucudan alınarak davalı idareye ödenmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun Kuruma haber vermemesi nedeniyle kusurlu bulunduğu vurgulanmıştır.

20. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 4/3/2014 tarihli kararıyla, faizin miktarı ve buna bağlı olarak hesaplanan vekâlet ücreti ve harç yönünden kararı düzelterek onamıştır. Daire, 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (0 fıkrasının ikinci paragrafı ile 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi uyarınca başvurucunun fiilen çalıştığı dönemde haksız olarak ödenen yaşlılık aylığının istirdadının gerektiğini belirtmiş, ancak yasal faizin icra tarihi (16/10/2009) itibarıyla değil, dava tarihi itibarıyla (8/2/2011) hesaplanması gerektiğini kabul etmiş ve hüküm fıkrasının faize ilişkin kısmım 11.659,53 TL olarak düzeltmiştir.

21. Başvurucu bu kararı 22/4/2014 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kayıtları üzerinden öğrenmiştir.

22. Başvurucu, 28/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. Zonguldak İdare Mahkemesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvurduğu 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (0 fıkrasının ikinci paragrafı şöyledir:

"Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılmaz ve görev yapamazlar. "

24. Anayasa Mahkemesinin 14/11/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 28/12/2005 tarihli ve E.2005/146, K.2005/105 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu durumda, diğer yasalarla düzenlenmesi gereken konuların bütçe yasasıyla düzenlenmesi Anayasa'nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırılık oluşturduğundan itiraz konusu kuralların İptali gerekir.

VI-SONUÇ

28.12.2004 günlü, 5277 sayılı '2005 Malı Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci ve üçüncü paragraflarının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 28.12.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi. "

25. Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvuru 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılmaz ve görev yapamazlar. "

26. Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

Dava konusu kural, emekli veya yaşlılık aylığı almakta olan kişinin kendini çalışma gücüne sahip görerek kendi isteği ile kuralda belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlaması durumunda emekli aylığının kesilmesine ilişkindir.

Buna göre, kişinin sosyal güvenlik hakkı ortadan kaldırılmamakta ve emeklilik statüsü zarar görmemektedir. Kural, sadece belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece emekli aylığının kesilmesini öngörmektedir. Bu durumda da sosyal güvenliğin sosyal riskler karşısında asgari yaşam düzeyinin sağlanması amacı ortadan kalkmamaktadır. Kişi, yaşlılık dolayısıyla çalışmama riski karşılığında sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emekli veya yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam eldecime düşüncesiyle kendi isteği ile vazgeçmektedir.

Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu belirtilmiş, Devlete, çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışma yaşamını geliştirmek İçin çalışanları korumak, çalışmayı denetlemek ve işsizliği gidermeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli önlemleri almak ödevi verilmiştir. Devlet, kişinin çalışma

hakkını kullanabilmesi için iş alanında gerekli önlemleri alacak ve sınırlamaları kaldırarak görevini yerine getirecek, birey de çalışarak topluma yük olmaktan kurtulacaktır.

Devletin herkese iş verme, herkesi işe yerleştirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, Devlet olanakları ölçüsünde, yeterli Örgütler kurarak iş bulmayı kolaylaştırıp sağlamak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. İşsizliği önlemek amacıyla yapacağı çalışmalarla Devlet, öncelikle kamu sektöründe iş vermek yolunu izleyecek, bu nedenle de yasal düzenlemeler yapacaktır. Buna göre, Devlet işsizlere de iş imkanı sağlayacak istihdam tedbirlerini almak zorundadır. Sosyal güvenlik kurumlarından emekli veya yaşlılık aylığı almakta iken kendi isteği ile belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlayanların emekli veya yaşlılık aylıklarının kesilmesinin, özellikle öğrenimlerini tamamlayıp iş arayan gençlere iş bulma amacı dikkate alındığında daha büyük sorunların çözümüne yönelik düzenlemeler olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, sosyal güvenlik kurumundan emekli veya yaşlılık aylığı almakta olanların, kuralda sayılan kurum ve kuruluşlarda kendi istekleri ile yeniden çalışmaya başlamaları ve karşılığında aylık almaları nedeniyle, yaşlılık veya emekli aylıklarının kesilmesini öngören dava konusu kural, Anayasa'nın 2., 49. ve 60. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir."

27. 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin (a) ve (b) bendi şöyledir:

"Kurumca işverenlere, sigortalılara, isteğe bağlı sigortalılara gelir veya aylık almakta olanlara ve bunların hak sahiplerine, genel sağlık sigortalılarına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen bu Kanun kapsamındaki her türlü ödemeler;

a) Kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan Ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı tarihlerden,

b) Kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmidört ay içinde yapılacak Ödemelerde faizsiz, yirmidört aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan, itibaren hesaplanacak olan kanunî faizi ile birlikte, ilgililerin Kurumdan alacağı varsa bu alacaklarından mahsup edilir, alacakları yoksa genel hükümlere göre geri alınır. "

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki davalara genel olarak uygulanan ilkelerin ve özellikle anılan maddenin mülk edinme hakkını korumadığı biçimindeki ilkenin, sosyal güvenlik ödemeleri ve sosyal yardımlar yönünden de geçerli olduğunu belirtmektedir. AİHM, bu hükmün Sözleşmeciler devletlerin herhangi bir sosyal güvenlik planını uygulayıp uygulamayacağına ya da bu planlar çerçevesinde kişilere ne tür menfaatlerin sağlanacağına ve bunların miktarının ne kadar olacağına ilişkin belirlenmesi hususundaki serbestisine sınırlama getirmediğini vurgulamaktadır. Ancak AİHM'e göre Sözleşmeciler devletlerin, ister önceden kişilerin katkı yapma şartına bağlı olsun ister olmasın, sosyal yardım ödemesi yapılmasını öngören yasal bir düzenlemenin bulunması durumunda, bu düzenlemenin (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi kapsamına giren mülkiyete ilişkin bir menfaat (proprietary interest) doğurduğu kabul edilmelidir {Moskai/Polonya, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 38}.

29. AİHM, modern demokratik devletlerde birçok bireyin, yaşamlarını sürdürebilmek için hayatlarının tamamı ya da bir bölümünde, sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemelerine bağımlı olduklarını belirtmektedir. AİHM, birçok hukuk sisteminin, bu bireylerin belli bir derecede belirlilik ve güvenliğe ihtiyaç duyduklarını kabul ederek onlara birtakım imkânlar sağladığını ve bu çerçevede, öngörülen bazı koşulların yerine getirilmesi şartıyla bu bireylerle çeşitli ödemeler yapılması yolunda düzenlemelere yer verdiğini hatırlatmaktadır. AİHM'e

göre bireylerin iç hukuka göre sosyal yardım alma hakkının bulunduğu durumlarda, bu ekonomik menfaatler (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi kapsamına girer (*Moskal/Polonya*, § 39).

30. AİHM'e göre, bir ekonomik menfaatin sonradan ortadan kaldırılması, olayın somut koşullar çerçevesinde tek başına o ekonomik menfaatin, en azından ortadan kaldırıldığı ana kadar, (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi kapsamına mülk olarak görülmesini engellemez. Öte yandan, tartışma konusu ekonomik menfaate hak kazanmanın şarta bağlandığı durumlarda, koşulun yerine getirilmemesi sonucu kaybedilen şarta bağlı hakkın, (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi anlamında mülk olarak değerlendirilmesi mümkün değildir (*Moskal/Polonya*, § 40).

31. AİHM, sosyal adaletin önemine dikkat çekmekle birlikte, bunun kural olarak kamu otoritelerinin, ihmallerinden kaynaklanarlarda dahil olmak üzere hatalı işlemlerini geri almasına engel teşkil etmeyeceğinin altını çizmektedir. AİHM'e göre aksi karara varılması, haksız zenginleşme yasağına aykırılık oluşturur. Bu durum, aynı zamanda sosyal güvenlik sistemine katkı payı ödeyen ve özellikle katkı payı ödedikleri hâlde kanuni koşulları taşımamaları nedeniyle bundan yararlanamayan diğer bireylere haksızlık oluşturur. Son olarak bu, sınırlı kamu kaynaklarının kamu yararına uygun olmayan alanlara harcanması sonucunu doğurur (*Moskal/Polonya*, § 73).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 15/2/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, yargılamanın yaklaşık beş yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurusunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 41-45).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık üç yıl bir ay süren yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığı anlaşıldığından başvurusunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurusunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu, 1/8/1999 tarihinde emekli olduktan sonra tekrar çalışmaya başladığının tespiti üzerine 1/1/2005 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemeye istinaden 1/1/2005-14/10/2009 tarihleri arasında kendisine ödenen yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle birlikte iadesinin istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu,

(kapatılan) Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğünün 22/11/2000 tarihli yazısından da anlaşılacağı üzere, tekrar çalışmaya başladığının SGK'nın bilgisi dahilinde olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, Maliye Bakanlığının 7/1/2005 tarihli Tel Emri uyarınca, 1/1/2005 tarihinden sonra çalışmaya devam ettiğinin, görev yaptığı kurum tarafından SGK'ya yedi gün içinde bildirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Başvurucu, görev yaptığı kurumun bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve kamu kurumlarının yeterli araştırma yapmaması nedeniyle yaşlılık aylığı ödenmeye devam edilmesi dolayısıyla kendisine bir kusur yüklenemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucu, tamamen idarenin hatasından kaynaklanan yaşlılık aylığı ödemelerinin iadesinin istenmesinin ölçsüz bir külfet yüklediği görüşünü ifade etmiştir.

39. Bakanlık görüş yazısında, başvurusunun 1/1/2005 tarihi ile 14/10/2009 tarihi arasında hem 506 sayılı Kanun kapsamında yaşlılık aylığı aldığını hem de memuriyet görevi üstlenmesi nedeniyle maaş aldığını belirtmiştir. Bakanlık, 7/1/2005 tarihli ve 279 sayılı Bağ-Kur genelgesi ile başvurusunun durumunda olup çalışmaya devam edeceklerin yedi iş günü içerisinde SGK'ya başvurularını zorunlu kıldığı hâlde başvurusunun SGK'ya herhangi bir başvurusunun bulunmadığını ifade etmiştir. Öte yandan Bakanlık, 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, başvurusunun sosyal güvenlik hakkını tamamen ortadan kaldırmadığını ve emeklilik statüsüne zarar vermediğini vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet... hakkına] ... sahiptir.

Bu hak..., ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir nedeni de bulunmayan başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

42. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra, icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dahildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

43. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik Ödemesi alma hakkı içermemekle beraber yürürlükteki mevzuatta, önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlarla paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (*Hüseyin Remzi Polge*, B. No: 2013/2166, 25/6/2015. § 36). Ayrıca mülkiyet hakkının belli şartlar altında ortadan kaldırılması, onun en azından ortadan kaldırılınca kadar "*mülk*" olarak kabul edilmesine engel teşkil etmez (*Bülent Akgül*, B. No: 2013/3391, 16/9/2015. § 56).

44. Somut olayda, SGK tarafından başvurucuya 1/1/2005 - 17/11/2009 dönemine ilişkin olarak 506 sayılı Kanun uyarınca ödenen yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle birlikte başvurucudan tahsiline hükmedilmiştir. Yaşlılık aylıklarının başvurucuya ödenmesiyle

başvurucunun mevcut malvarlığı hâline geldiği tartışmasızdır. Bu nedenle bunların ilgili mevzuatta Öngörülüp öngörülmediğinin tartışılmasına dahi girilmeksizin Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk olduklarının kabulü gerekir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

45. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır {*Mehmet Akdoğan ve Diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 28, 32). Dolayısıyla malikin, mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder {*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

46. Başvurucuya ödenmek suretiyle başvurucunun mevcut malvarlığına dahil olan emekli aylıklarının yasal faiziyle birlikte tahsiline hükmedilmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

47. Anayasa'nın 35. maddesi ve mülkiyet hakkına temas eden hükümler içeren, kıyılara ilişkin 43., toprak mülkiyetine ilişkin 44., kamulaştırmayı düzenleyen 46., tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin 63., tabii servet ve kaynaklara ilişkin 168., ormanlara ilişkin 169. ve 170. maddeleri ile müsadereye ilişkin 28. maddesinin sekizinci fıkrası, 30. maddesi, 38. maddesinin onuncu fıkrası dikkate alındığında, Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 55).

48. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle, aynı zamanda "mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Öte yandan, Anayasa'nın 46. maddesinde taşınmaz mülkiyetinden yoksun bırakma yolu olan kamulaştırma usulü özel olarak düzenlenmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 56).

49. Anayasa'nın 35. maddesinin son fıkrasında mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle, devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Zira mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamaması, devletin mülkiyetin kullanımını toplum yararına uygun olarak düzenleyebilmesini gerektirmektedir. Bu durumda da devletin, "mülkiyetin kullanımını kontrol" yetkisine sahip olduğunun kabulü zorunlu hâle gelmektedir. Ayrıca Anayasa'nın kıyılara ilişkin 43., toprak mülkiyetine ilişkin 44., tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin 63., tabii servet ve kaynaklara ilişkin 168., ormanlara ilişkin 169. ve 170. maddeleri ile müsadereye ilişkin 28. maddesinin sekizinci fıkrası, 30. maddesi ve 38. maddesinin onuncu fıkrası, Devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 57).

50. Mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yaran gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte, özellikle kamu otoritelerinin doğrudan mülkün kullanımına yönelik olmayan, ancak sonuçları itibarıyla

mülkiyet hakkını etkileyen müdahaleleri mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında görülmelidir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 58).

51. Somut olayda sonradan değişen kanuna aykırı şekilde ödenmiş olan yaşlılık aylıklarının yasal değişiklikten sonraki kısmının iadesi söz konusu olduğundan mülkiyetin kaybettirilmesi şeklindeki müdahale türü söz konusu değildir. Yanlış ödemenin iadesinin mülkiyetin kontrolüyle de ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucuya ödenen yaşlılık aylıklarının iadesine hükmedilmesinin "mülkiyetten barışçıl yararlanma" biçimindeki genel kural kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

52. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

53. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

54. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yaran amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 62).

(1) Kanunilik

55. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlandırılabilmesi belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de *"hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlandırılabilmesini"* temel bir ilke olarak benimsemiştir (*Mehmet Arif Madenci*, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 69).

56. Somut olayda başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden, yaşlılık aylığının yasal faiziyle birlikte iadesine hükmedilmesi 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (t) fıkrasının ikinci paragrafı ile 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesine dayandırılmıştır.

57. 5277 sayılı Kanun'un 1/1/2005 tarihinde yürürlüğe giren 25. maddesinin (0) fıkrasının ikinci paragrafıyla, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların fıkra da sayılan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışabilmesi için emeklilik veya yaşlılık aylığının kesilmesi şartı getirilmiştir. Zonguldak İdare Mahkemesince anılan hükmün bütçe kanunuyla ilgisinin bulunmadığı gerekçesiyle iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine dava açılmış ise de Anayasa Mahkemesince iptal istemi hakkında henüz bir karar verilmeden, 5335 sayılı Kanun'un 27/4/2005 gününde yürürlüğe giren 29. maddesiyle, ilgili düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak yürürlükten kaldırılan düzenlemede yer alan hükümler anılan Kanun'un aynı tarihte (27/4/2005) yürürlüğe giren 30. maddesinde aynı şekilde yeniden düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesince sonradan verilen 28/12/2005 tarihli ve E.2005/146, K.2005/105 sayılı kararlar, kanun koyucu tarafından yürürlükten kaldırılmış olan 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (0) fıkrası iptal edilmiştir. Dolayısıyla tahsilat işleminin 1/1/2005-27/4/2005 tarihlerini kapsayan döneme isabet eden kısmının kanuni dayanağının 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) bendinin ikinci paragrafı, 27/4/2005-14/10/2009

dönemine isabet eden kısmının kanuni dayanağının ise 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi olduğu anlaşılmaktadır.

58. İlk derece mahkemesince yapılan incelemede başvurucudan tahsili talep edilen ve 1/1/2005 tarihi ile 14/10/2009 tarihleri arasında ödenen tutarı kapsayan alacağın 5277 sayılı Kanun ve 5335 sayılı Kanun hükümlerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, 5277 sayılı Kanun'un, önce kanun koyucu tarafından yürürlükten kaldırılması, akabinde de Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş bulunması nedeniyle iade işleminin, 1/1/2005-27/4/2005 tarihlerini kapsayan döneme isabet eden kısmının kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı yönünden ayrıca tartışılması gerekmektedir.

59. Türk hukukunda kanun koyucu tarafından aksi öngörülmedikçe yürürlükten kaldırılan bir kanuna dayanılarak tesis edilen işlemler ile o kanunun doğurduğu etkiler hukuki geçerliliğini korumaktadır. Anılan Kanun incelendiğinde düzenlemenin geçmişe yönelik olarak yürürlükten kaldırıldığına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediği görülmektedir. Öte yandan Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesinin iptal kararları da geriye yürümeyeceğinden kural olarak Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmünün uygulandığı dönemde doğurduğu sonuçlar iptal hükmünden etkilenmez. Dolayısıyla iade işleminin 1/1/2005-27/4/2005 tarihlerini kapsayan döneme isabet eden kısmı yönünden de kanuni dayanağının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

60. Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istenen 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi, Anayasa Mahkemesinin 3/4/2007 tarihli ve E.2005/52, K.2007/35 sayılı kararında incelenmiş; iptal istemine konu kuralın, emekli veya yaşlılık aylığı almakta olan kişinin kendini çalışma gücüne sahip görerek isteği ile kuralda belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlaması durumunda emekli aylığının kesilmesine ilişkin olduğu ifade edilmiştir. Düzenlemenin kişinin sosyal güvenlik hakkını ortadan kaldırmadığı ve emeklilik statüsüne zarar vermediği, belirtilen yerlerde çalışıldığı ve karşılığında gelir elde edildiği sürece bireye ödenen aylıkların kesilmesiyle sınırlı bir sonuç doğurduğu belirtilmiştir. Bu durumda sosyal güvenliğin sosyal riskler karşısında asgari yaşam düzeyinin sağlanması amacının ortadan kaldırılmadığı belirtilmiştir (bkz. § 26).

61. Öte yandan anılan kararda Anayasa Mahkemesi, bireylerin, yaşlılık dolayısıyla çalışmama riski karşılığında sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emekli veya yaşlılık aylığından, belirtilen kurumlarda çalışarak daha iyi bir yaşam elde etme düşüncesiyle isteği ile vazgeçtiğini vurgulamıştır. Kararda, emekli veya yaşlılık aylığı almakta iken isteği ile belirtilen yerlerde yeniden çalışmaya başlayanların emekli veya yaşlılık aylıklarının kesilmesi yönündeki düzenlemenin özellikle öğrenimlerini tamamlayıp iş arayan gençler için istihdam amacına ve daha büyük sorunların çözümüne yönelik olduğu ifade edilmiş ve sonuç olarak kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığı tespit edilmiştir (bkz. § 26).

62. Belirtilen tespit ışığında 506 sayılı Kanun'a göre emekli olduktan sonra tekrar kamu sektöründe çalışmaya başlayan başvurucuya ödenen yaşlılık aylıklarının, 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinde yer alan düzenleme nedeniyle başvurucudan tahsiline hükmedilmesinin kamu yararı çerçevesinde meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Ölçülülük (a) Genel İlkeler

63. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki, ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu

otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

64. Ölçülülük ilkesi "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik" öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, "gereklilik" ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, "orantılılık" ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin, maliki, ulaşılmak istenen kamu yaran karşısında olağandışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E. 2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/49, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, § 38).

65. Hukuka aykırı ödemelerin tahsiline ilişkin uyuşmazlıklarda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılılığının değerlendirilebilmesi için başvurucuya kanuna aykırı olarak ödeme yapılması biçiminde ortaya çıkan sonuca tarafların katkı derecelerine de bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkarlık gösterilip gösterilmediği ve varsa bir ihmalkarlık bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı da gözönünde bulundurulmalıdır.

66. İdarenin "m yönetişim" ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. "İyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin; uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No. 2013/711, 3/4/2014, §68).

67. İdarenin hatalı işleminden kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığının tespitinde; idarenin hatalı işlemi karşısındaki tutumunun yanında, işlemin fark edilmesinde geçen süre, hatalı işlem nedeniyle ödenen paranın tahsil edilmesindeki yöntem, alacağa kanuni faiz gibi yaptırımların öngörülüp görülmediği önem arz etmektedir (*Tevfik Baltacı*, B. No: 2013/8074, 9/3/2016, § 71).

68. Sosyal adaletin gereği olarak idarenin tesis ettiği hatalı işlemi somut olayın koşullarına göre geri alabileceği veya belli durumlarda kaldırabileceği hususunda kuşku yoktur. Bu tespit hatalı idari işleminden kaynaklanan sosyal güvenlik ödemeleri için de geçerlidir. Aksi durum kişilerin sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği gibi sosyal güvenlik fonlarına katkıda buldukları hâlde kanunlardaki koşulları sağlamadıkları gerekçesiyle ödemelerden mahrum kalan kimseler yönünden adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Bu durum, sınırlı kamu kaynaklarının uygun olmayan yöntemlerle dağıtımına cevaz verilmesi anlamına gelebileceğinden kamu yaran ile örtüşmez (*Tevfik Baltacı*, § 74; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz; *Moskal/Polonya*, § 73).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

69. Somut olayda, elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla, uygulanan tedbirle başvuruculara aşın ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

70. Olayda, 506 sayılı Kanun kapsamında 1/8/1999 tarihinde emekli olan başvurucuya yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Başvurucu, emekliliğinden sonra tekrar çalışmaya başlamış ve 16/9/2003 tarihinden itibaren TKGM'de 657 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışmaya devam etmiştir. SGK tarafından, emekli olduğu tarihten sonra tekrar çalışmaya başladığı dönemde

de başvurucuya yaşlılık aylığı ödenmesi sürdürülmüştür. Başvurucunun TKGM'de çalıştığına SGK tarafından 14/10/2009 tarihinde tespiti üzerine, 2009/Kasım döneminden itibaren yaşlılık aylığı ödemeleri durdurulmuştur. Ayrıca, düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 ile başvurucunun çalıştığına SGK'ca tespit edildiği 14/10/2009 tarihleri arasında yapılan toplam 36.100,39 TL yaşlılık aylığı ile 7.670,23 TL yasal faizin tahsili amacıyla Ankara 11. İcra Müdürlüğünde ilamsız icra takibi başlatılmıştır. Yargılama sonucunda, 36.100,39 TL asıl alacağın 11.659,53 TL de yasal faizin başvurucu tarafından SGK'ya ödenmesine hükmedilmiştir.

71. Mahkemece, başvurucunun SGK'ya haber vermemesi nedeniyle kusurlu bulunduğu kabul edilmiş ve bu nedenle sorumluluğunun bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kanunu bilmemek mazeret sayılamayacağından başvurucunun, 5277 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafı ile 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra kendisine yapılan ödemelerin hukuka aykırı olduğunu bilmesi gerekmektedir. Anılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1/1/2005 tarihinden sonra kendisine yaşlılık aylığı ödenmeye devam edilmesi durumunda bunu idareye bildirmesi "iyi niyet" ilkesinin bir gereğidir. Söz konusu düzenlemelere rağmen başvurucunun bu tarihten sonra yapılan yaşlılık aylığı ödemelerini hiçbir uyarıda bulunmaksızın kabul etmeye devam etmesi iyiniyetli bir bireyden beklenebilecek bir davranış değildir. Dolayısıyla başvurucunun kusurlu bulunduğu açıktır.

72. Dosyada bulunan bilgi ve belgelerden, başvurucunun TKGM'de görev yapmaya başlamadan önce çalıştığı Türkiye Gübre Sanayii Anonim Şirketi tarafından yapılan başvuru üzerine, (kapatılan) Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğünün 22/11/2000 tarihli yazısıyla, çalışma süreleriyle ilgili bilgilerin işveren şirkete verildiği görülmektedir. Dolayısıyla, başvurucunun emekliye ayrıldıktan sonra tekrar çalışmaya başladığının SGK'nın bilgisi dahilinde olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun tekrar çalışmaya başladığından haberdar olduğu anlaşılan SGK'nda iyi yönetim ilkesi uyarınca, 1/1/2005 tarihinde halen çalışmaya devam edip etmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak SGK'nın bu yükümlülüğünün ifası hususunda gerekli özeni göstermediği görülmektedir.

73. Görüldüğü üzere, başvurucunun kusurlu davranışının yanında, idarelerin de gerek işleyişlerindeki aksaklıklarından gerekse ihmalkâr tutumlarından kaynaklanan kusurlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden sonucun ortaya çıkmasında idarenin hatalı davranışlarının katkısının da bulunduğu söylenebilir.

74. Başvurucuya ödenen yaşlılık aylığının yersiz olduğunun tespit edilmesinde geçen dört yıl onbir aylık süre oldukça uzundur. Bu süre boyunca başvurucuya ödenmeye devam eden yaşlılık aylığının kesilmesini sağlamak amacıyla başvurucunun görev yaptığı kurum olan TKGM ile SGK arasından herhangi bir iletişimin kurulamadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca başvurucunun durumunu tespit etmek için derin bir araştırmaya ihtiyaç duyulmayacağı da açıktır. Bu durum, idari işlev gören ayrı hukuksal statülere bağlı değişik kurum ve kuruluşların bir bütün oluşturduğunu ifade eden idarenin bütünlüğü ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

75. 5510 sayılı Kanun'un 96. maddesinin (a) ve (b) bendinde SGK tarafından fazla veya yersiz ödeme yapıldığının tespit edilmesi hâlinde bu ödemelerin geri alınacağı düzenlenmiştir. Anılan maddenin (a) bendinde; yersiz ödemenin kişilerin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğması durumunda, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede, ödeme tarihinden itibaren hesaplanan kanuni faizi ile birlikte geri alınacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte maddenin (b) bendinde; fazla veya yersiz ödemenin kurumun hatalı işleminden kaynaklanması hâlinde, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamının, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi dört ay içerisinde ödenmesi durumunda faizsiz olarak tahsil edileceği belirtilmiş, bu sürenin geçmesinden sonra yapılacak ödemeler bakımından ise yirmi dört aylık

sürenin sonundan itibaren hesaplanan kanuni faizi ile geri alınacağı ifade edilmiştir (bkz. § 27).

76. Somut olayda, idarece hatalı olarak ödendiği tespit edilen anapara tutarının iadesinin talep edilebileceği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Aksi durumun belirtildiği üzere (bkz. § 69) başvurucunun sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği ve sosyal adaletle bağdaşmayacağı açıktır. Buna karşın alacağın başvurucudan tahsilindeki yöntem önem arz etmektedir. Olayda, başvurucuya ödenen 36.100,39 TL yaşlılık aylıklarının yanında 11.659,53 TL de yasal faize hükmedilmiştir. Davalı idarelerin de kusurunun bulunduğu gözetildiğinde başvurucunun, anaparanın yanında 11.659,53 TL faiz ödemekle yükümlü kılınması, başvurucunun kusurlu davranışıyla orantısız bir külfet yüklenmesi sonucunu doğurmaktadır.

77. Bütün bu hususlar gözetildiğinde, kamu yararı ile özel yarar arasında kurulması gereken makul dengenin başvurucu aleyhine zedelendiği sonucuna ulaşılmaktadır.

78. Açıklanan nedenlerle faiz yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının İhlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

80. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, bunun mümkün olmaması hâlinde makul bir tazminatın kendisine ödenmesi talebinde bulunmuştur.

81. İnceleme sonucunda idarenin hatalı işlemi üzerine yersiz ödendiği tespit edilen alacak tutarının, kanuni faizi ile birlikte tahsil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

82. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1- Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2- Makul sürede yargılanma hakkının ihlaline ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın Ankara 10. İş Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumuna GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/2/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.